FAKTOR X

KUNSTMAGASIN NR 01 2013

KR 70 3. ÅRGANG

TRENGER VI FLERE KULTURPALASS HVIS DET IKKE ER PENGER TIL INNHOLD ?

FAKTOR X

NR 01 2013

SIDE 6 - 13

RANDI HAUKOM, LEDER AV KULTURSTYRET; OM STYRING OG KULTUR

SIDE 14 -19

METTE LINE PEDERSEN , KUNSTHISTORIKER OM KVINNNER I KUNSTEN

SIDE 20 -23

IRENE IKDAL , KUNSTHISTORIKER OM KULTURDEBATT FOR DEBATTENS SKYLD

SIDE 24 - 27

CECILIE NISSEN, KRISTIANSAND KUNSTHALL SPØR OM HVA VI SKAL MED SAMTIDSKUNST

SIDE 28 -29

KAZUKO KIZAWA FRA JAPAN; NY GJESTKUNSTNER I KRISTIANSAND

FORSIDE; Akropolis Athen, restaureres Foto: Sidsel Jørgensen

Penger knyttet til kunstproduksjon

FaktorX har den evige økonomien som tema. Kulturløftet har pumpet penger inn i sektoren med gjennom bla annet den kulturelle skolesekken og utsmykkingsordninger. I hvilken grad påvirker de ulike formålene som disse ordningene har kunsten som skapes? Kunstneriske frihet versus kunst og helse, integrering, kvinnesak og alle andre formål? Hvem sikrer kunstnerisk kvalitet? Hva er kunstnerisk kvalitet. Skal institusjonene ledet av kunsthistorikere definere dette ved de valgene de tar på vegne av sin institusjon?
Det er på tide at satsing på kultur knyttes til produksjonsleddet, og ikke starter med formidlingsleddet. Vi trenger systemer som sikrer kunstnere betaling for bruk av kunst, ikke ansatte i institusjoner.

Rett til å bli hørt, Cecilie Nissen, billedkunstner, skribent og leder av Kristiasand Kunsthall. Foto: Sidsel Jørgensen

Dette året er det hundre år siden kvinnene fikk **stemmerett** i Norge. Både Sørlandets Kunstmuseum og Bomuldsfabriken Kunsthall feirer dette ved å vise nesten bare kvinnelige kunstnere. Vi er ikke imponert over dette. Det virker som en lett og lite reflektert løsning. Kvinneperspektivet som noe kvinner holder på med?

VIL DU ABBONNERE PÅ FAKTOR X ? send mail til: johanow@online.no

JOHAN OTTO WEISSER: Redaktør, skribent, billedkunstner
SIDSEL JØRGENSEN: Redaktør, fotograf, billedkunstner

Redaksjonen avsluttet 08.03.13

«Ta Picassos portrett av Dora Maar, hva faen sier egentlig det oss. Picasso maler uansett stygt, han maler en heslig, deformert verden, siden han selv har en heslig sjel, det er alt man kan si om Picasso.»

Michel Houellebecq i “Kartet og terrenget”

Faktor – X har vært i **Berlin**. Der har vi bl.a besøkt galleridistriktet som ligger i området rundt Checkpoint Charlie. Det finnes en nettside som har kart over de fleste aktuelle galleriene: www.berlingallerydistrict.com

Galerija Gregor Podnar viser: Was ist Kunst Hugo Ball, en utstilling laget av den Ljubljana-baserte kunstnergruppen Irwin. **Blandingen av surrealistiske ikoner og tradisjonelle ikoner er respektfullt undergravende.**

Ellers har C/O Berlin en stor retrospektiv utstilling Post Scriptum med fotografen Christer Strömholm .

C/O viser også Ulrich Seidl Paradise Love Faith Hope, et prosjekt basert på stills fra tre filmer. Prosjektet tar utagangspunkt i tre kvinner fra samme familie som forsøker å realisere sine dypeste lengsler på ulikt vis. Moren som sexturist, hennes søster som katolsk misjonær og datteren som er i puberteten og på slankeleir.

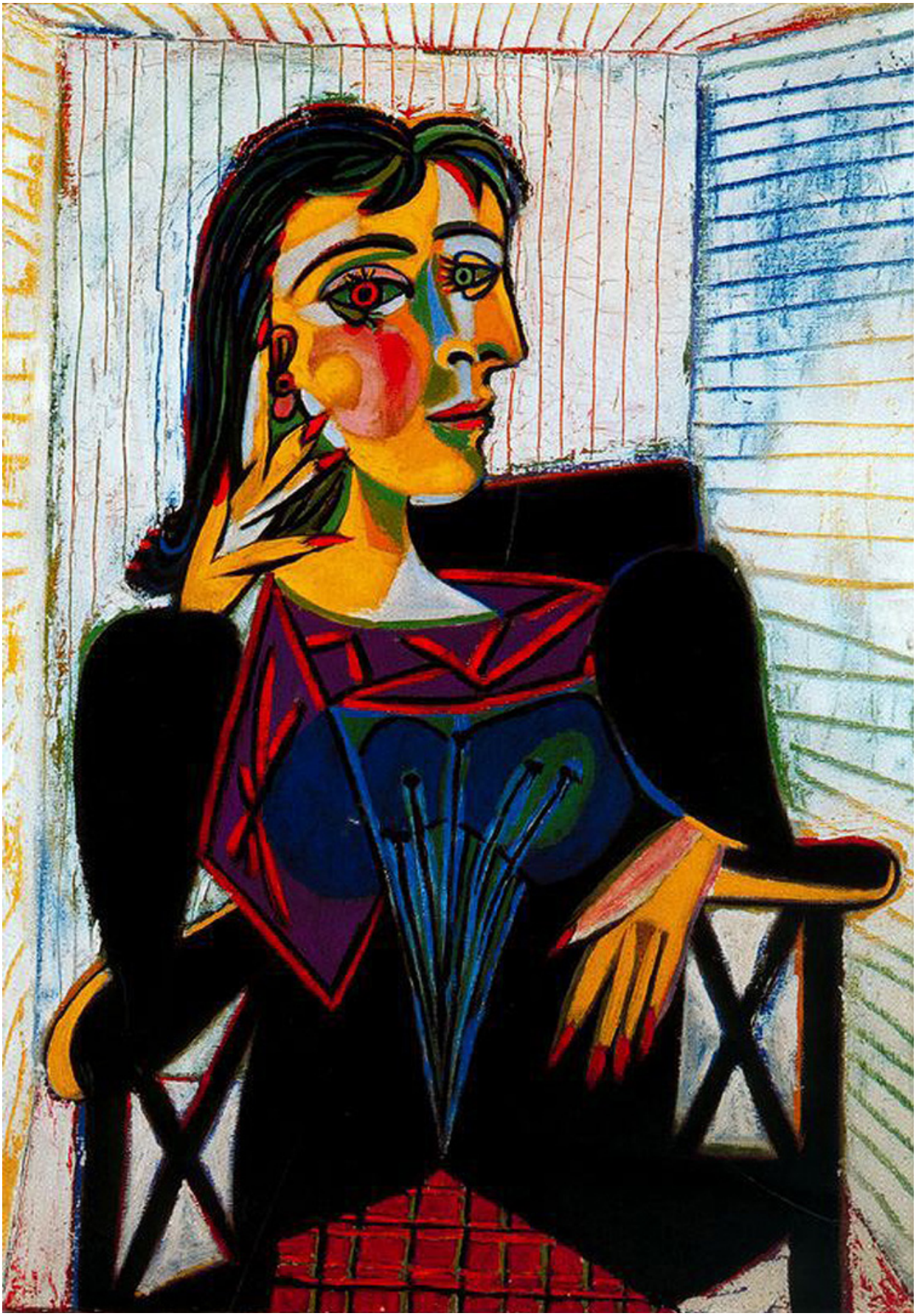

KULTURHØYRE TATT PÅ SENGA

KULTURSTYRETS LEDER RANDI HAUKOM I SAMTALE MED JOHAN OTTO WEISSER FOTO: SIDSEL JØRGENSEN

JOW: Det er en sterk opplevelse av en høyredreining og en økt konservatisme i byen. Kan du si noe om tendensene i kulturpolitikken i Kristiansand de siste årene?

Det har nok vært en dreining som skjedde ved det siste valget. Det har med et par ting å gjøre. For det første har det å gjøre med den koalisjonen som Høyre er en del av hvor det er en veldig konservativ måte å se kunst på. Høyre har jo alltid vært et kulturparti, men jeg merker jo at det er noen krefter i partiet som er villige til å gi opp det for å bli enige innad i koalisjonen. Det er en dreining vi aldri har sett før. Høyre er et kulturkonservativt parti, men akkurat nå er det en tydelig uenighet innen vår gruppe i dette spørsmålet. Noen er villige til å gi litt av kulturhøyre på båten for andre ting. Så den tendensen som kommer til syne nå, kom etter forrige valg.

JOW: Har dette noe å gjøre med den økonomiske situasjonen Kristiansand er i ?

Ja, gjelden er økt. Det er investert mye i idretts og kulturbygg. Men dette med kunsten tror jeg ikke bunner i dårlig økonomi, men mer i en forståelse som ikke er der.

JOW: Hva er det overordnede målet for Kristiansand kommunes kultursatsing?

Vi vil jo gjerne være en fremstående kulturby, jeg tror det er Klassekampen som omtaler oss som det. Det er i hvert fall et av mine mål. Kristiansand skal være en kulturby, ikke bare i regionen, men også nasjonalt og internasjonalt, da tenker jeg spesielt på Kilden. Vi bør kunne tillate oss å tenke litt lenger enn til Flekkerøya.

JOW: Har kommunen noen klare prioriteringer for sin kultursatsing?

Satsingen og prioriteringene vil endres i forhold till hvem som sitter ved roret, og nå er det vi i Høyre som gjør det. Prioriteringene har nok gått mye i retning av idrett, vi har brukt vanvittig mye penger på det. Det, sammen med Kilden har slukt det meste. Men det var jo et stort valg vi gjorde den gangen vi bestemte oss for å bygge Kilden. Og det er blitt et fantastisk sted, det er de fleste enige om, også de som var i mot det den gangen. Samtidig må vi ikke låse oss til at det bare er kilden det dreier seg om. Vi har mye annet.

JOW: Hva gjør du for å nå disse målene?

Nå kommer det en ny kulturstrategi. I den snakker vi om en kulturtakse fra Sørlandets kunstmuseum over Torvet og som ender på Odderøya. Ikke bare fordi vi skal bygge et museum der, men fordi det er blitt et fantastisk sted for kunst og kunstutfoldelse. Noe av det som gjør Odderøya så unikt er at terskelen for publikum er ganske lav. Når de har åpne verksteder i "Odderøya Open", så gjør det kunsten mer folkelig. Vi skulle bare ha enda mer av det. Det er også krefter som vil ha Kvartal fem med bl.a Ekserserhuset med i dette. I hovedsak handler dette fra kommunens side om å legge til rette for dette spesielt på Odderøya.

JOW: Det har lenge vært en bekymring at Kilden støvsuger kulturbudsjett og sponsorer. For billedkunstens del er ser vi at begge de små institusjonene utenfor Sørlandets Kunstmuseum, Kristiansand Kunsthall og Agder kunstsenter fikk sine budsjetter kuttet. Er dette en politikk du støtter?

Nei det er det ikke. Dette var et kompromiss i budsjettforhandlingene som jeg var sterkt imot. Jeg kjempet for at vi skulle få disse pengene inn igjen. Men det var for å tilfredsstille koalisjoenen at Høyre var med på det, og det var sterk uenighet innad i Høyres gruppe om det.

JOW: Er ikke det et utrykk for at man gir noe som man ikke emner er spesielt viktig, for å oppnå noe annet, med andre ord en god gammeldags hestehandel?

Jo, det er det.

JOW: Da fikk Krf gjennom at pengene i stedet skulle gå til misjonsvirksomhet. Er kristen misjon noe som du synes hører hjemme på kulturbudsjettet?

Nei, det synes jeg ikke. Det synes jeg absolutt ikke. Jeg var med på et møte vi hadde i kolaisjoene, og da grep jeg fatt i diss tingene; "Ungdom for byen" og kjempet med nebb og klør mot det. Jeg er absolutt helt uenig i at kristne organisasjoner skal inn på kulturbudsjettet,

JOW: Synes du dette er problematisk i forhold til andre grupper? Det vil for eksempel være naturlig å gi penger til muslimsk misjon?

Nei dette kom overraskende på mange dette her. Men det var sterke krefter i Kr.f. og Frp, som ville ha det sånn. Når man sitter med fjorten stykker og er alene om å slåss for disse sakene, så er det ikke så lett.
Man lot rett og slett krf få noe fordi Høyre hadde fått noe på et helt annet sted. Så det var en god gammeldags hestehandel.

JOW: Synes du det er greit?

Nei jeg gjør ikke det. Jeg føler vel kanskje at Høyres gruppe ble tatt litt på senga. Etter et stort oppslag i avisen hadde vi i Høyre et gruppemøte hvor gruppeleder fikk enstemmig mandat til å reforhandle akkurat det punktet, men svaret fra de andre var nei. Det var ikke til å rikke. Jeg synes kanskje Ordføreren burde fått mer gjennomslag her, men det var ikke han som forhandlet.

KILDEN i Kristiansand og glad hest. Foto: Sidsel Jørgensen

JOW: Men er det ikke slik at ordføreren er ordfører for alle, ikke bare for egne velgere?

Jo, det er det.

JOW: Det virker som om en del av koalisjonen ikke ser det slik. Når de først er kommet i posisjon så går alle pengene de kan skrape sammen til sitt lille spesialområde. Litt som hvis Arbeiderpartiet skulle gi alle pengene til AUF?

Kanskje, men ikke helt. Men det likner…

JOW: Hva gjør en kunstinstitusjon vellykket i forhold til kommunen, når kan man si de har innfridd?

Det er et godt spørsmål. Når det gjelder administrasjonen så er det nok at man innfrir de formelle sidene av tildelingen. Rapporter og at man gjør det som søknaden sier man skal.

JOW : Men når det gjelder den politiske siden av det, når man neste år skal bestemme seg for å bevilge eller ikke så må man vel ha en mening om institusjonene har innfridd?

Nei det er ikke sånn at man fra år til år vurderer dette, det er mer langsiktig enn som så. Kommunen velger seg ut langsiktige samarbeidspartnere som man synes man kan satse på. I forhold til Agder Kunstnersenter så har vi jo påtatt oss en regional forpliktelse.

JOW: Kunsthallen har i løpet av den korte tiden den har eksistert fått mye oppmerksomhet, også i riksdekkende presse. Det er gjennomført en svært vellykket ombygging og ledelsen driver med høyt trykk. Hvorfor kuttes det i de allerede alt for små midlene Den likevel får?

Det kan jeg ikke svare på. Det er en del av den samme hestehandelen som ble gjort i budsjettforhandlingene. Det er nok også et avtrykk fra Frp som har i sitt program at man ikke skal støtte kultur for voksne. Kunstnere skal kunne leve av kunsten sin, det offentlige skal ikke måtte støtte dem. Slik ble denne saken en markering av deres program.

JOW: Hva burde kunsthallen gjort annerledes?

Jeg vet ikke om de kunne gjort så mye. De hadde møter med flere i koalisjonen, uten at de kom igjennom. Så jeg tror ikke det var så mye de kunne gjøre.

JOW : Det er en høyredreining i samfunnet, men høyre har aldri vært noen motstander av kultur. På den annen side har vi en dreining i reaksjonær retning. Dette avtrykket er vel et utrykk for det. Hvordan er det å sitte i det man kan kalle kulturhøyre å forholde seg til den reaksjonære dreiningen som kanskje er klarest i Krf?

Det bekymrer meg, for det er et utrykk for at vi ikke ser helheten klart nok. Det er for så vidt rart, men det er høyre som får mesteparten av reaksjonene mot seg, selv om det er Frp og Krf som har fremmet forslagene. Grunnen til at vi får denne negative reaksjonen er jo at vi alltid har stått på kulturens side, så folk er forskrekket over at Høyre er med på dette. Og dette er småpenger, og slik sett bare en markering fra de erkekonservative. Men da jeg gikk inn for å forsøke å finne midler til dette, så var det ikke noe ettersom de kristne organisasjonene hadde vært inne å fått det som var. Det er bekymringsfullt.

JOW : Det er et troverdighetsproblem for Høyre etter som man har en ordfører som ser ut til å leve helt ypperlig med dette. Er dette kjøpmannshøyre på bekostning av det verdikonservative høyre?

Ja, det er nok det. Det er selvfølgelig noen som synes at man må jo gi og ta litt, mens andre synes dette er forferdelig, og det er bekymringsfullt at vi som mener det ikke blir hørt. Men til tross for at dette dreier seg om relativt lite penger, så er det signaleffekten som er verst. Jeg har vært i bystyret i to perioder, og begge gangene i kulturstyret, Da var det overhodet ikke tema å kutte i kultur. Men da var vi ikke gift med Frp og Krf.

Kristiansand Kommune har brukt mye penger på sport de siste årene. Foto: Sidsel Jørgensen

JOW: Hva er kunstens rolle i samfunnet, og hvorfor skal vi bruke offentlige midler på den i det hele tatt?

VI kan jo ikke leve uten kunst, og selvfølgelig skal vi bruke penger på det. Det skapende og kreative er jo med oss hele tiden. Kunsten har en stor plass, all kunst, selv om man ikke forstår den. Selv om man skulle synes noe er stygt, vanskelig eller uforståelig, så er jo det en opplevelse også. Jeg tror jo kunsten også er i ferd med å bli mer tilgjengelig. På Odderøya har de jo senket terskelen slik at folk tør å oppsøke kunsten. Det er bra.

JOW: Hvordan synes du kunstnerne skjøtter sin rolle i kulturlivet ?

Det varierer veldig. Noen er veldig synlige, mens andre ser man lite til. Som gruppe var dere jo tydelige da vi ansatte kulturdirektør. Det er ingen ulempe. Men kanskje er kunstnerne som gruppe litt for lite flinke til å være synlige i debatter.

JOW: Hvordan synes du politikerne skjøtter sin rolle?

Litt opp og ned… Jeg vil jo ikke gå i strupen på noen, men jeg synes det varierer veldig, jeg synes jo det...

JOW: Hva fikk deg til å ta jobben som leder av kulturutvalget?

At jeg var kulturinteressert var den eneste grunnen til at jeg gikk inn i politkken. Jeg har aldri hatt noen politiske ambisjoner, men sa ja til å stå som listefyll for ti – elleve år siden. Så kom jeg inn. Jeg hadde hatt en del frivillige verv innen idrett og kultur, så det var sånn jeg havnet i det, og når jeg først er med, så kan jeg like godt bli leder. Det er ikke sikkert at de som spurte meg den gangen var klar over at de fikk ei bråkebøtte, men det fikk de.

JOW: Harald Sødal uttalte i et budsjettmøte at når politiker vurderer arkitektur, så er de arkitekter; når de vurderer økonomi så var de økonomer og når de vurderte veier, så var de ingeniører. Hva synes du om et slikt ståsted?

Jeg er ikke der i det hele tatt, det ville aldri falle meg inn å kalle meg arkitekt. Jeg innser mine begrensninger innen mange felt. Men så er det jo en administrasjon og andre politikere som man må støtte seg til når det kommer til ulike felter. Men jeg vil påstå at når det kommer til kultur, så er jeg den beste i Høyre.

JOW: Men når en politiker som er helt sentral i koalisjonen har slike holdninger, så kommer jo spørsmålet, trenger man overhodet kvalifikasjoner?

Det er jo også et godt spørsmål, det er jo ikke nødvendig med formelle kvalifikasjoner, men man må jo ha interesse for det feltet man uttaler seg om.

JOW:I hvilken grad skal man unngå at egne preferanser styrer det man vil gi penger til?

Jeg tror man skal være svært forsiktig, selv om det vel alltid vil være slik at ens egne preferanser skinner igjennom. Men man skal være forsiktig. Nå er det lite handlingsrom i

kulturbudsjettet, det kan være en frustrasjon. På den annen side rekker pengene i denne sektoren langt.

JOW : Er det slik at man ved ikke å utnytte kompetansen innad i kulturdirektørens kontor, slik at man flytter rundt på midlene, så skaper man jo mye rot og mister fremdrift, vekst og langsiktighet?

"Det er ikke sikkert at de som spurte var klar over at de fikk ei bråkebøtte, men det fikk de" Foto: Sidsel Jørgensen

Ja, og sånn har det aldri vært før. Man har alltid vært flinke til å støtte seg på fagfolk som vi har på de ulike feltene. For de gjør mange gode prioriteringer. Kulturdirektøren (Sorthe) har jeg ukentlige møter med hvor jeg er den spørrende som oppdateres og informeres på en flott måte. På den måten kan jeg ta gode avgjørelser som leder av kulturstyret.

JOW: Hvilken del av kulturen er du opptatt av?

Jeg er veldig glad i musikk, gjerne en konsert på Kilden. Ellers leser jeg mye. Men jeg er også glad i å gå på utstillinger.

JOW: Hvilken del av kulturen fungerer i Kristiansand? Hvilken fungerer ikke?

Jeg synes det mye som fungerer. Vi er kommet langt i forhold til Oddrøya, men jeg tenker at vi kanskje burde ha mer. Mer åpne arrangementer. Ellers burde i ha høyere kapasitet på kulturskolen. Det burde ikke stå 278 på venteliste der. Det burde vi hatt råd til. I Newcastle bygde de opp kulturen mens de lå med brukket rygg. Der regner de med at hvert pund de har investert gir elleve pund i avkastning, og det er flere eksempler på dette, så det burde være mulig hos oss.

KVINNERS PLASS I KUNSTEN

TEKST: METTE LINE PEDERSEN

Hvorfor har det ikke vært noen store kvinnelige kunstnere, spør kunstkritiker og kunsthistoriker Linda Nochlin i det innflytelsesrike essayet fra 1971. Artikkelen viser hvordan kvinner systematisk er blitt utestengt og diskriminert av kunstinstitusjonene. Svaret finner hun i samfunnets strukturelle diskriminering av kvinner og i tillegg river hun ned myten om geniet, som tilslører at de fleste mannlige kunstnere er blitt løftet opp og fram. Siden 1970- tallet er det blitt utdannet like mange kvinner og menn på Statens Kunstakademi. Til tross for dette, så står kvinnelige kunstnere kun bak 1/5 (jfr 2008) av offentlig tigjengelig kunst. Hva skyldes dette?

Linda Nochlins essay er en klassiker og var en del av feminismens oppblomstring på 1970-tallet, da en rekke kunsthistorikere begynte å interessere seg for den "glemte kvinnelige kunstneren" i historien. I tillegg kritiserte de kunsthistorien for å være "skrevet av menn for menn". Etter som feminismen vant terreng gjennom det 20 århundre, oppdaget stadig flere at kvinner mer eller mindre var blitt utelatt både av den kulturelle og vitenskapelige kanon. Til tross for at kvinner ofte leverte like gode bidrag som sine mannlige kollegaer, var det mennene som ble løftet frem når historien skulle skrives. F.eks da kvinner for alvor kom inn i akademia på 1960- og 1970 tallet, var det bare menn på pensumlisten! Noen var blitt valgt bort, og hvorfor hadde de det? Filosofen Ingeborg Owesen forklarer dette med at 1700 tallsfilosofen Immanuel Kant forsøker i «Kritikk av dømmekraften» å gi en oppskrift på hva som skal til for å bli erklært som et kunstnerisk geni. Han konkluderte med at det er ikke nok å være talentfull- man måtte også danne en skole. Dette har nok ofte vært en akilleshæl for kvinner. I følge Owesen er menn som oftest opptatt av å få anerkjennelse av andre menn, og mindre av å få anerkjennelse av kvinner.
I følge essayet til Linda Nochlin ligger årsaken til mangelen på kvinnelige kunstnere i det institusjonelle framfor det individuelle. Det vil si at uten tilgang til utdannelse eller frihet til å male, kunne samfunnet heller ikke få frem store kvinnelige kunstnere. At noen kunstakademier åpnet opp for kvinnelige elever på 1800-tallet hjalp ikke stort; kvinnene fikk ikke lov til å male mannlig akt. Behersket

Karyatider på Nike Tempelet. Akropolis, Athen. Foto: Sidsel Jørgensen

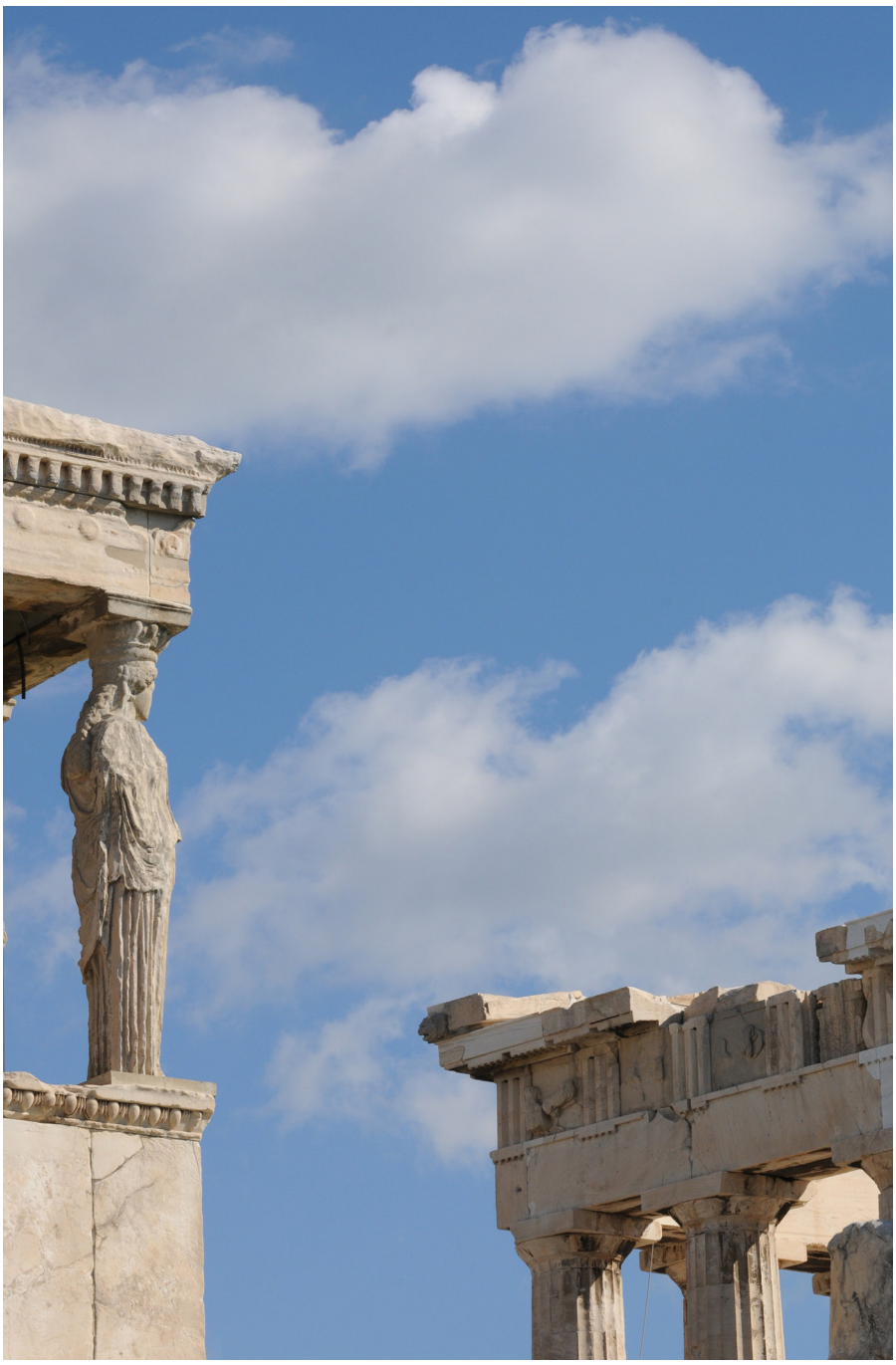

Kvinneformet søyle (karyatide) på Nike Tempelet, og del av Partenon.Akropolis Athen. Foto:Sidsel Jørgensen

man ikke kroppens anatomi var veien også stengt for kvinnene til å male de motivene som virkelig betød noe og som ga aktelse og berømmelse: dvs. figurmalerier eller historiske og religiøse bilder. Hvis kvinner stilte ut på utstillinger lå det i kortene at de var amatører. Kvinnenes kunstsysler var håndarbeid, tegning og kanskje litt akvarell. Motivene fant de stort sett innenfor den private sfæres opptrukne grenser; lekende barn i stuen, andre kvinner fordypet i arbeid eller små stilleben. Den borgerlige kvinnens territorium kunne også være offentlige parker og hager. Direkte observasjoner i naturen ble oppfattet som ufeminint. I middelalderen finner man de kvinnelige kunstnere oftest blant nonner eller fra det rike aristokratiet. Menn og kvinner jobbet side om side i kunsten; men illustrasjonskunst, broderier og dekoren på søyler var typiske kvinnelige kunstprodukter.

I renessansen er det første gang i historien at kvinnelige kunstnere oppnår internasjonal berømmelse. Med oppblomstringen av humanismen som en filosofi som respekterte alle mennesker, økte også kvinners posisjon. Samtidig skiftet man status fra håndverker til kunstner med egen signatur. På 1600- tallet ble stilleben en mer og mer populær genre; spesielt i Nederland, og her var kvinner foregangsmenn. Motivet var også egnet for kvinner, da de ikke trengte aktstudie. Mot slutten av 1700-tallet skjedde det store ting for kvinners kunstnerkarrierer. I 1791 åpnet blant annet Salongen i Paris opp for ikke-akademiske kunstnere, og kvinner kunne nå også oppnå ære og bedømmelse.
På 1800-tallet åpnet det seg flere og flere utdanningsmuligheter for kvinner. I England åpnet Government School of Design for kvinner i 1837, men akt-tegneklassene bestod i å tegne menn i rustning i mange år fortsatt. Med friluftsmaleriet og impresjonismenes impulsive malermåte kom flere kvinner på banen. Fokuset var ikke på rett anatomi og klassisk tegning, men farge, lys og atmosfære.
Utover 1900-tallet fikk stadig flere kvinner anerkjennelse

som var et resultat av den pågående kvinnekampen. Georgia O'Keeffe ble berømt for sine nesten erotiske blomster, mens Helen Frankenthaler og Lee Krasner var to abstrakte kunstnere. Den surrealistiske retningen fostret også mange kvinner. Kvinnene gikk fra å være de mannlige kunstnernes muser til selvstendige kunstnere som Dorothe Lange og Meret Oppenheim.

Hvordan er muligheten for å gjøre karriere som kvinnelig kunstner?

" Departementets vurdering og tiltak" 1.18.3
"Likestilling mellom kvinner og menn, dvs. like muligheter til å oppnå ulike posisjoner og arbeidsoppgaver, er et viktig mål også innenfor det visuelle kunstfeltet. Generelt preges feltet av en betydelig overvekt av kvinner i de fleste funksjoner, med unntak av topplederstillinger og styrelederverv. Kvinnelige kunstnere er også underrepresentert i utstillinger og i innkjøp til offentlige samlinger."

I en dansk rapport offentliggjort i 2007, slås det fast at kvinner fortsatt sliter med å gjøre karriere i kunstfeltet. Fordi kvinners arbeid vurderes av menn, får kvinnelige kunstnere færre legater, prestisjetunge ansettelser og begrenset adgang til konserthaller og teaterscener. I følge ferske forskningstall i Norge, står kvinnelige kunstnere kun bak en femtedel av innkjøp eller utstilt kunst. Det en tydelig skjevhet å finne i kjønnsrepresentasjonen ved landets mest innflytelsesrike kunstmuseer og gallerier. Denne ulikheten har oppstått, til tross for at det siden 1970 har blitt utdannet like mange kvinnelige som mannlige kunstnere ved akademiene. Statistikk fra KUD 2008 viser at det i institusjoner som får statlig/kommunal tilskudd, såkalt inklusive institusjoner, er kun 22 prosent kvinnelige kunstnere representert ved faste utstillinger, 36 prosent ved midlertidige utstillinger og 34 prosent ved innkjøp. I de uavhengige, private galleriene synker andel kvinner. Hvorfor er kvinnelige billedkunstnere mindre synlige og ikke like anerkjent som sine mannlige kollegaer? Noe av svaret på spørsmålet om kvinners lave representasjon ligger i den interne kunstpolitikkens bruk av begrepet kunstnerisk kvalitet. Kvalitet betraktes ofte som noe iboende i kunstverket, og er sjelden gjenstand for definisjon hevdes det. En motsetning til å betrakte kvalitet som iboende, er å forstå kvalitet som noe som tar form utenfor kunstverket selv ved at det går gjennom et nettverk av «rette» kontakter. I følge den franske sosiologen Pierre Bourdieu er det i den symbolske produksjonen av et kunstverk man kan si noe om hvordan kunstverkets verdi skapes; kunstverket får ikke verdi av kunstneren selv, men av sitt kretsløp og institusjonen som helhet.

(Kilde Billedkunst nr 06 2010)

Nike tempelet på Akropolis, Athen. Foto: Sidsel Jørgensen

KUNSTDEBATT FOR KUNSTDEBATTENS SKYLD

TEKST: IRENE IKDAL

I skrivende stund pågår det en kunstdebatt med politiske dimensjoner. Denne debatten dreier seg om hvordan kulturpolitikken opererer i henhold til ulike ideologiske perspektiver, forholdet mellom kunstinstitusjonene og samfunnet, samt mulighetene til å finne et kunstnerisk handlingsrom.

Kunstdebatten er spesielt aktiv nå som Kulturdepartementet skal ta stipendordningene opp til vurdering, og hvor GI-garantiinntekt for kunstnerne forsvinner og blir erstattet av langvarige arbeidsstipender. Det som står på spill angår derfor kunstnere som befinner seg innenfor et rammeverk som har et næringspolitisk berøringspunkt. Her skal profesjonelle kunstnere ha rett til levekår på linje med andre yrkesgrupper. Videre har det kommet en rekke reaksjoner på boka Kultur for kulturens skyld. Skisse til en liberal kulturpolitikk, utgitt av Civita og skrevet av forfatterne Meisingset, Fonn Martre og Horringmo. Civita er en høyreorientert organisasjon som beskriver seg selv som en liberal, uavhengig tenketank. Civita tar oppgjør med den gjeldende kulturpolitikken, og fremmer ulike forslag som skal minske statens innblanding i kulturlivet. Forslaget om å nedlegge Den kulturelle skolesekken begrunnes f.eks. med at formidling av kultur til barn og unge bør skje på skolens initiativ. Spørsmålet er om skolen tar kulturen på alvor dersom den blir avhengig av tilfeldige initiativtakere. Hovedpoenget er at kulturen er viktig fordi den har en egenverdi, ikke for å utjevne sosiale forskjeller. Forfatterne tenker seg helt nye og "uavhengige" stipendkomiteer og regionale kulturråd. Det er en selvmotsigelse at begrepet om kulturens egenverdi har sine forutsetninger fra en ideologi der det fremheves en desentralisering av stipendordningene som ikke nødvendigvis reduserer byråkratiet, og hvor kulturen likevel skal underordnes regionale myndigheter.

Tittelen på boka referer til uttrykket ”Kunst for kunstens skyld”, som søker å garantere for kunstnerisk frihet, eller sikre kunstens autonome status. I dette tilfellet er det et paradoks at forfatterne påpeker kunstens uavhengige rolle når offentlige støtteordninger er betinget av hvordan kulturlivet er organisert. Dette kan eksemplifiseres både i forhold til fenomenet "sentralisering", som vi har sett best i forbindelse med konsolideringene av nasjonale kulturin-

Skrevet i stein; Athen. Foto: Sidsel Jørgensen

stitusjoner, og “desentralisering” av stipendordninger som NBK har ansvaret for. Fokus på dagens kulturpolitikk kompliserer tematikkens mangfoldighet. Kulturens egenverdi må forstås og debatteres på forskjellige nivåer.
Med utgangspunkt i Kants estetikk, oppstod slagordet ”Kunst for kunstens skyld” på 1800-tallet der kunstverk blir betraktet som produkter, og dermed fikk et større avhengighetsforhold til markedskreftene. Dette kunstsynet forfekter at kunsten må vurderes på egne premisser som et estetisk verk, og ikke legitimere et politisk, sosialt eller religiøst behov. I overført betydning er strategien til høyresiden å hevde at staten har for mye makt, og dette hindrer den frie kunsten. Denne ideologien forsøker å tilrettelegge kunstens krav på suverenitet. Men hvorfor snakke om kunstnerisk frihet når ønsket om å underminere det autonome kunstverket, og hvor kunsten allierte seg med sosiale, økonomiske, politiske og andre kontekster, utgjorde den viktigste drivkraften allerede i 1960-70 årene? Kanskje er debatten om autonomi et eksistensielt problem slik det oppstod i modernismen på begynnelsen av 1900-tallet? Kunstens handlefrihet er uansett mer omfattende enn høyresidens bruk av modernismens retoriske grep.

Forestillingen om kunstens autonomi kan vanskelig opprettholdes, og er ikke lenger enerådende så lenge vi lever i et kapitalistisk samfunn. Det virker snarere som at kunsten - på godt og vondt - møter seg selv i døra gjennom en næringslivsorientert kulturpolitikk. Det å verne om kulturens egenverdi, og det å forholde seg til kunstens instrumentelle verdi eller nyttefunksjon, er begge et hinder for tanken om kunstnerisk frihet. Likevel står den modernistiske myten om kunstfeltets uavhengighet fortsatt sterk, men hva truer egentlig kunstens frihet? Kunsten har stor betydning, men den blir svak når den står ovenfor mange kortsiktige planer, og dersom den kunstneriske kvaliteten kommer på bekostning av økonomiske eller politiske interesser.

Som tidligere nevnt handler kunstdebatten om forholdet mellom kunstsystemet og samfunnet, og om mulighetene til å finne et handlingsrom for kunstnernes fagkompetanse. På bakgrunn av dette er det interessant å observere hvordan kunstinstitusjoner forholder seg til samfunnsmessige endringer som gjenspeiler kulturpolitiske tendenser. Christianssands kunstforening og Agder Kunstnersenter har f.eks. nylig endret navn til henholdsvis Kristiansand Kunsthall og Agder Kunstsenter. Disse endringene forteller om en fornyelse og nye organisasjonsmodeller som er mer i takt med dagens situasjon. For Kristiansand Kunsthall dreier det seg om en forskyvning fra kunstforeningens kollektive forankring til anerkjennelsen av et besøkende kunstpublikum. Agder Kunstsenter retter seg mot at senteret ikke bare

Akropolis sett fra Zeus Tempelet, Athen. Foto: Sidsel Jørgensen

oppfattes som et samlingssted for kunstnere. Dette åpner opp for tanker om kunstens sosiale betydning, og dens sentrale rolle i den offentlige sfære.

Det er i høyeste grad aktuelt å diskutere hvordan en uavhengig kunstpraksis kan ivaretas samtidig som offentlige tilskuddsordninger er en nødvendig forutsetning for at viktige kunstinstitusjoner skal kunne overleve. God kulturpolitikk fremviser et ønske om å kunne skape de rette forholdene som styrker kunstnerne, og ikke minst den kunstneriske kvaliteten på alle områder.

La debatten gå videre... Kulturpolitikk vil mer eller mindre alltid være gjenstand for diskusjoner uten entydige svar.

HVA SKAL VI MED KUNST SOM IKKE SELGER?

TEKST: CECILIE NISSEN

Hvorfor lager og viser vi utfordrende samtidskunst når det ikke gir penger i kassa? Og hva gir egentlig denne kunsten tilbake tll samfunnet?

Kunstnere driver jo bare dank på kunstnerlønn uten å være nyttige. Det de lager kunne hvem som helst ha gjort da de var tre år. Hvorfor skal vi bruke penger på kunst folk ikke vil ha på veggen hjemme? Norske kunstnere er elitistiske snyltere på statslønn. Det er et stort problem at det utdannes så mange kunstnere når landet trenger ingeniører. Kunstnere må værsågod klare seg selv når andre folk må gjøre det. Hvorfor skal de være i en særstilling? Den kunsten som ikke klarer seg selv trenger vi ikke. Man kan ikke forvente at samfunnet skal lønne folk ene og alene for at de driver med det de ønsker, uten hensyn til tilbud og etterspørsel? Dessuten er det slik at mesteparten av kunsten som lages i Norge er tilpasset offentlige støtteordninger, hvor nettverk har større betydning enn kvalitet. Det spiller liten rolle hva du lager eller gjør, det viktigste er hvem du kjenner.

Dette er påstander vi kjenner igjen fra kommentarer og debatter de siste årene. I den siste tiden har vi sett både gründere og politikere uttale seg skråsikkert om både kunst og kunstnere.
I Europa ser vi dramatiske kutt i kulturlivet flere steder, og kunstinstitusjoner legger ned over en lav sko. En del av dette skyldes finanskrisen, men når man hører retorikken som brukes i debattene er den også preget av en skeptisk innstilling til selve kunsten og kunstnerne. Her hjemme har vi ikke vært preget av finanskrisen i samme grad som andre europeiske land, men samme retorikk brukes også her.

Politikkens forenklede høyreside holder seg med en oppfatning om at markedskreftene bør være den ønskede virkekraften på det kulturelle området, i liket med alle andre områder i samfunnet. Dette voksende kravet om at kulturlivet i større grad må finansiere seg selv, og kritikk av statlige støtteordninger, setter både kunstnere og kunstinstitusjonene under press. Hele kunstfeltet er derfor ganske utsatt og står i fare for å bli gjennomsyret av idéen om at kortsiktig profitt er viktigere enn alle andre verdier.
Hvorfor er det så viktig at kunsten ikke skal gjennomsyres av profitt? Er det ikke bare bra for kunstnerne? Da vil de jo tjene penger.

Jeff Koons, New York. Foto: Sidsel Jørgensen

Det inntas ulike ståsteder i denne debatten, men likevel er de fleste enige om at kunsten skal være fri. Noen mener kunsten er mest fri når den er offentlig støttet, mens andre mener at den da blir offentlig tilpasset. Andre mener at kunsten er mest fri når den står på egne bein, mens andre mener at den da blir markedstilpasset.

I løpet av de siste 20 årene kan man grovt sett dele inn samtidskunsten i to retninger. På den ene siden har vi spektakulær monumentalkunst. Denne kunsten er både visuelt slående og flott utført og vi finner den ofte som utsmykning av næringsbygg eller i museer. Den fremstår gjerne som behagelig og ufarlig, og noen mener kanskje at den mangler dybde og originalitet. Kunstnerne som lager denne kunsten kan tjene gode penger.

På den andre siden har vi den progressive kunsten. Kunsten som gjør opprør og som stiller spørsmål. Den er utfordrende og utforskende og leker med den gode smak. Denne kunsten er antikommersiell, gjerne med politiske innslag og tar avstand fra det anerkjent høyverdige både idémessig og gjennom materialbruk. Denne kunsten kan i mange tilfeller være mer prosessorientert enn verksorientert, og kan ytre seg gjennom handlinger eller situasjoner. Kunsten er forgjengelig og flyktig og gir ikke inntekter til kunstneren, men kan gi noe vesentlig som vi kanskje trenger i dagens konsumsamfunn. Problemet er at denne delen av kunstscenen er ukjent for publikum, eller den virker fremmedgjort og utilgjengelig. De ulike uttrykkene kan være forvirrende og det kan være utfordrende å trekke grensene mellom hva som er kunst og hva som ikke er det.

Det ligger likevel i de ulike kunstopplevelsene en mulighet for utvikling av livsinnhold som virker berikende selv om det ikke alltid er lettvint. Å utvikle seg som en kunstforståer tar tid. Kunstneriske strategier og måter å se verden på åpner for andre tanker og diskusjoner enn de som er styrt av politikere, media eller markedskreftene. Slik kan kunst bidra til å styrke og utvide demokratiske prosesser i samfunnet.
Kunst kan fungere som en katalysator for endring i stivnede situasjoner ved å initiere ulike prosesser og etablere nye momenter, ofte på uventede og 'bevissthetsutvidende' måter. Kunsten hjelper oss å forstå samfunnet vi lever i og den har vært med på å bygge det samfunnet vi har i dag.

I debatten sammenliknes kunstnere ofte med andre yrkesgrupper. Man spør hvorfor en kunstner skal bli subsidiert når en elektriker som ikke greier å leve av yrket sitt ikke blir det. Det kan være det er riktig å foreta slike sammenlikninger. På den andre siden er det slik at elektrikeren jobber innenfor noen vedtatte rammer. Det er enighet om visse grunnleggende krav til at en elektriker gjør en god jobb. Å frigjøre noen fra markedet og muliggjøre produksjon uten salg slik man gjør med kunstnere, er begrunnet både i troen på kunsten som motkraft til det samfunnet vi lever i, men også at produksjonen kan virke tilbake på og heve markedet på sikt. Kunsten som selger godt i dag er kunsten som allerede bekrefter innarbeidede forestillinger. Hvis alle skal holde på med dette vil kunsten forvitre over tid, og den vil etterhvert miste sin iboende kraft og da også mening.

Jeff Koons, Balloon Dog, New York Foto: Sidsel Jørgensen

NY GJESTEKUNSTNER I KRISTIANSAND

KAZUKO KIZAWA

TEKST. JOHAN OTTO WEISSER FOTO: SIDSEL JØRGENSEN

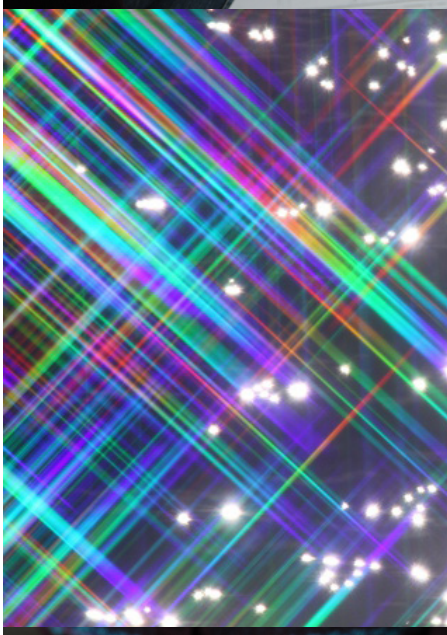

Hun har allerede startet arbeidet på Bystranda. Men har ikke fått sett så mye av byen enda. Men hun har allerede fått smaken på Fiskepudding, som hun koker…. Ellers håper hun å kunne vise arbeidene sin i Kristiansand, før hun drar.

Kristiansand kommune har en leilighet som brukes til artist-in-residencies. Ulike kunstnere har bodd og arbeidet her i kortere eller lengre perioder. Nå er det Japanske Kazuko Kizawa som er her. Hun bor og arbeider i Tokyo, når hun ikke reiser mellom ulike artist-in-residencies. Hun har brukt slike steder aktivt i de siste 13 årene, og vært i Island, Finland, Canada, Litauen, USA, Spania og Grønland. ”Noen steder treffer jeg mange andre kunstnere, det er flere som er der samtidig, her er jeg alene, men det er også bra, jeg tror dette er den mest effektive måten å jobbe på for meg.”

”I alt jeg gjør er jeg først og fremst opptatt av farget lys. Jeg har laget objekter som kretser omkring dette.” Hun forteller at de ulike landskapene påvirker utrykket i arbeidene hennes. ”Jeg reiser mye, spesielt i nordiske land. I Kristiansand vil jeg jobbe videre med å lage kunst som kombinerer de temaene jeg har arbeidet med, med stedspesifikke elementer fra landskapet omkring byen. Spesielt vannet som medium, ved å bruke lysspekteret som dannes, i video og fotoarbeider som så blir utgangspunkt for nye installasjoner. ”

Kristiansand og gjesteleiligheten fant hun på nettet. ”Jeg lette etter fjorder og landskapet rundt”. Når vi spør hvilke Norske kunstnere hun kjenner, tar hun seg til hodet og mimer et skrik: ”Munch, bare Munch!”

Canon
HD

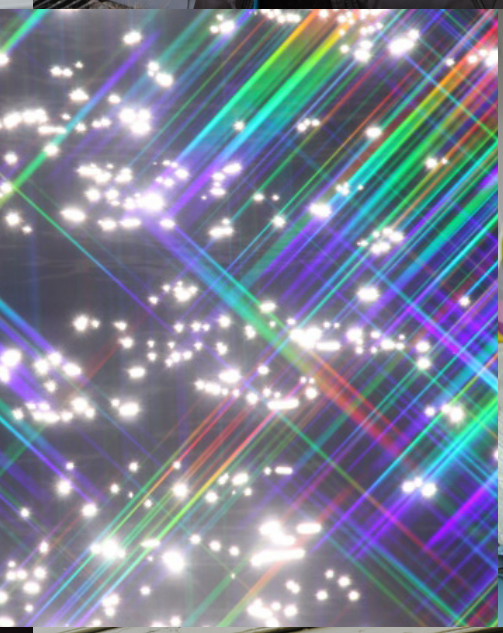

Canon
HD

Canon
HD

REDAKSJONENS SJEKKLISTE

- ☐ Kvalitetsorientert
- ☐ Bredde
- ☐ Inkluderende
- ☐ Sjangeroverskridende
- ☐ Modig
- ☐ Uforutsigbart
- ☐ Spennende
- ☐ Utfordrende
- ☐ Uhøytidelig
- ☐ Subversivt
- ☐ Empatisk
- ☐ Rettferdig
- ☐ Demokratisk
- ☐ Sært
- ☐ Undergrunn
- ☐ Radikalt
- ☐ Innovativt
- ☐ Skape synergi
- ☐ Inkluderende
- ☐ Nepotistisk
- ☐ Uberegnelig
- ☐ Offensivt
- ☐ Forankret

Else Marie Jakobsen

/ BILLEDVEV OG ENGASJEMENT
EN RETROSPEKTIV UTSTILLING

> 16.3--25.8.13

Else Marie Jakobsen, Dromedarene II, 1994, billedvev. Foto: Sidsel Jørgensen.

UTSTILLINGER • SAMLING • OMVISNINGER • MUSEUMSBUTIKK • KAFÉ

UTSTILLINGER
OG MUSEUMSBUTIKK

ÅPNINGSTIDER
Tirsdag-lørdag 11-17
Søndag 12-16
Mandag stengt

MUSEUMSKAFÉEN
MEAN BEAN

ÅPNINGSTIDER
Mandag-fredag 8-17
Lørdag 11-17
Søndag 12-16

OMVISNING

Fredag kl. 13, lørdag og
søndag kl. 13 og 14.30

BILLETTPRISER

Voksne kr 60, honnør kr 40
Gratis for studenter og barn
under 18 år. Årskort kr 250

BANK
BANKEN FOR SØRLANDET

SKMU

SKMU SØRLANDETS KUNSTMUSEUM • SKIPPERGATA 24B • KRISTIANSAND • +47 38 07 49 00

SØRLANDETS
KUNSTMUSEUM

SKMU.NO
FACEBOOK/SKMU.NO

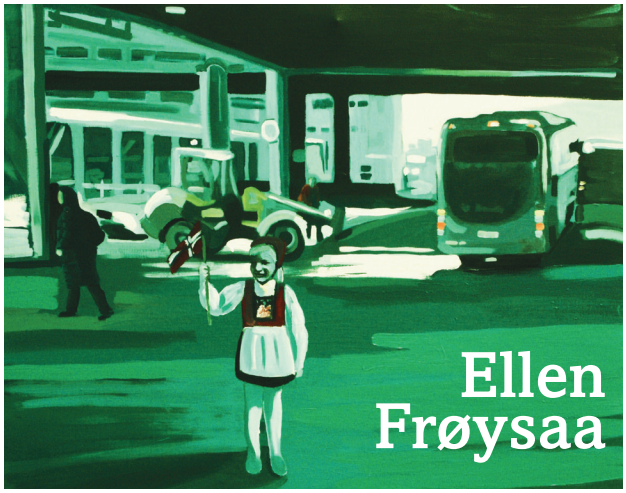

Dronningensgate 39 - Kristiansand • tlf 380 25 330

KRISTIANSAND
KOMMUNE

SØK MIDLER TIL DITT PROSJEKT

Har du et prosjekt du ønsker å gjennomføre, men mangler midler ?

Gå til
www.kristiansand.kommune.no
og søk på "tilskuddsordninger"

Her finner du en oversikt over kommunens støtteordninger for prosjekter innen kultur, idrett og fritid.
Her kan du også sjekke ut andre støtteordninger lokalt og nasjonalt og få noen gode tips til utforming av søknaden.

IDé
DESIGN
TRYKK

Bjorvand & Skarpodde leverer alt fra idéarbeid, design, web, trykk og ferdiggjøring.

Vi leverer kreative løsninger og yter alltid 100 prosent uansett størrelse på kunde eller jobb.

Vi tar oss av hele prosessen
- fra idé til ferdig produkt.

BJORVAND & SKARPODDE
IDE I DESIGN I TRYKK

Telefon 38 12 94 94 - www.bjorvand-skarpodde.no